

Основні недоліки призначених за кримінальними й цивільними справами транспортно-товарознавчих експертиз

Микола Панченко

Одеський НДІСЕ, м. Одеса, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-6743-9484>,
e-mail: nickpanchenko1104@gmail.com

Владислав Хоменко

Одеський НДІСЕ, м. Одеса, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-1736-0653>,
e-mail: vladhomeenko1981@meta.ua

Розглянуто основні недоліки призначених за кримінальними й цивільними справами транспортно-товарознавчих експертиз, які впливають на швидкість виконання експертиз, і шляхи усунення цих недоліків.

Ключові слова: судова експертиза; вихідні дані; строки; ринкова вартість; матеріальні збитки.

Main Hortcomings When Appointing Transport and Commodity Examinations in Criminal and Civil Cases

Mykola Panchenko, Vladyslav Khomenko

The article focuses on the main shortcomings when appointing transport and commodity examinations which affect the time frame for their execution in criminal and civil cases, as well as ways to eliminate them.

Keywords: forensic examination; initial data; time frame; market value; material damages.

Судова експертиза — це дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду [1].

Для транспортно-товарознавчої експертизи основним об'єктом дослідження є колісний (гусеничний, рейковий, спеціальний, спеціалізований) транспортний засіб.

До основних завдань транспортно-товарознавчої експертизи належить визначення ринкової вартості колісних транспортних засобів (далі — КТЗ), їхніх складових, а також розміру вартості матеріальних збитків, завданих власникові КТЗ, визначення вартості відновлювального ремонту, визначення року випуску КТЗ, його технічних характеристик та ін.

Як свідчить експертна практика, за цивільними та кримінальними справами найбільш поширені експертизи, під час проведення яких визначають ринкову вартість КТЗ (наприклад, для розподілу спільного майна подружжя) і/або розмір матеріального збитку, завданого власникові КТЗ (приміром, у разі дорожньо-транспортної пригоди). Для проведення експертизи

й відповіді на поставлені питання експертові надають для огляду КТЗ і документацію, що стосується реєстрації КТЗ, а також документи, у яких зафіксовано інші вихідні дані, необхідні для розв'язання поставлених питань.

Проведення транспортно-товарознавчих експертиз в Україні врегульовано Законами від 25.02.1994 р. № 4038-XII «Про судову експертизу» (далі — *профільний Закон*) і від 12.07.2001 р. № 2658-III «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» (далі — *Закон про майнові права*), а також Інструкцією про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, затвердженою наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5 (далі — *Інструкція*) [1–3]. В останньому документі наведено орієнтовний перелік питань, які розв'язують під час проведення транспортно-товарознавчої експертизи [3]. Водночас маємо зауважити, що цей перелік не є вичерпним, і експертові можуть поставити питання про складові основного завдання або споріднені з ним, якщо такі питання пов'язані з придбанням та експлуатацією КТЗ.

Слід акцентувати увагу на тому, що завдання транспортно-товарознавчої експертизи передусім мають ідентифікаційний характер, спрямований на визначення тотожності об'єкта дослідження на підставі збігу ознак. Ідентифікація — це виявлення технічних характеристик досліджуваного об'єкта. Ця інформація є вихідними даними для розрахунків з визначення вартості КТЗ. Вихідні дані про об'єкт дослідження можуть міститися в таких документах: постанові, ухвалі про призначення судово-товарознавчої експертизи, заяві, листі про проведення товарознавчих досліджень, а також протоколі огляду КТЗ, звіті про оцінювання та фотографіях КТЗ.

На практиці нерідко виникають ситуації, коли орган або особа, який (яка) призначає експертизу, порушує орієнтовний перелік питань і не зважає на індивідуальність кожного об'єкта дослідження й не зазначає безпосередньо в питанні важливих даних для ідентифікації КТЗ, а саме: його марку, модель, VIN-номер, реєстраційний номер, дату оцінювання й інші параметри, що ускладнює розуміння експертом поставленої задачі. Окрім того, матеріали справи можуть узагалі не містити жодних даних, необхідних для проведення дослідження та надання висновку, а подеколи ці дані можуть міститись у різних документах і мати неоднозначний характер, у супереччя абз. 4 п. 2.3 розд. II Інструкції, згідно з яким експертові заборонено вибирати вихідні дані для проведення експертизи, якщо їх відображено в наданих йому матеріалах неоднозначно [3].

Як наслідок, названі вище чинники призводять до того, що експерт, користуючись своїм правом, відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 13 профільного Закону заявляє клопотання про уточнення поставленого експертного завдання і/або надання додаткових матеріалів і вихідних даних, необхідних для проведення дослідження [1].

За чинним законодавством, для задоволення клопотання експерта орган або особа, який (яка) призначив(-ла) експертизу, має 45 календарних днів для відповіді. У сучасних реаліях України (військовий стан, повітряні тривоги, проблеми в енергетиці та зі зв'язком) клопотання експерта почасти фізично неможливо

задовольнити в обумовлений законодавством строк. Перенесення засідань, неможливість вчасно отримати запитувану інформацію й інші чинники — усе це впливає, зокрема, і на строки виконання експертиз.

Окремим чинником, який впливає на всі названі вище, є відсутність в органів досудового розслідування та суду можливості подовжити строк виконання клопотання експерта (чинна редакція Інструкції) [3].

Усі ці чинники впливають на строки виконання експертиз. Якщо слідчі та суди зважатимуть на ці чинники під час призначення експертизи, підготовки матеріалів для експертного дослідження, це сприятиме зменшенню кількості повернення матеріалів без виконання і/або клопотань про надання додаткових документів, а також позитивно позначиться на роботі експертів.

Підбиваючи підсумки викладеного вище, основними недоліками, які впливають на проведення транспортно-товарознавчих експертиз, є неточності у постановці експертного завдання, нестача вихідних даних і брак часу для надання відповіді на клопотання експерта. Відновлення норми про подовження строку для задоволення клопотання експерта принаймні на 30 календарних днів частково сприятиме розв'язанню зазначеної проблеми й дасть змогу зменшити навантаження на експертну та судову системи.

Перелік джерел посилання

1. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII (зі змін. та допов.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4038-12> (дата звернення: 24.03.2024).
2. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оцінну діяльність в Україні : Закон України від 12.07.2001 р. № 2658-III (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14#Text> (дата звернення: 24.03.2024).
3. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень : затв. наказ. Мін'юсту України від 08.10.1998 р. № 53/5 (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> (дата звернення: 23.03.2024).